

Henryk Stawniak

Problematyka migracji ludności w świetle zasad i niektórych działań Stolicy Apostolskiej

Seminare. Poszukiwania naukowe 26, 143-157

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

HENRYK STAWNIAK SDB
UKSW, Warszawa

PROBLEMATYKA MIGRACJI LUDNOŚCI W ŚWIETLE ZASAD I NIEKTÓRYCH DZIAŁAŃ STOLICY APOSTOLSKIEJ

1. ZJAWISKO MIGRACJI

Nasilające się zjawisko migracji związane jest z przemianami ekonomicznymi (zwłaszcza globalizacją), kulturowymi, obyczajowymi, ale także – z poszerzającymi się obszarami biedy, konfliktów międzynarodowych i etnicznych. Jak zauważył Jan Paweł II „współczesny człowiek tak często zmienia miejsce pobytu, że zjawisko to stało się prawie codziennym doświadczeniem życia i kultury”¹.

Masowe migracje ludności we współczesnym świecie to zatem zjawisko charakteryzujące zachodzące przemiany i mające znaczący wpływ na życie osób i całych narodów. Aktualnie liczba migrantów międzynarodowych jest szacowana na około 200 milionów osób. Jest to liczba dwukrotnie wyższa niż w roku 1960, chociaż migranci stanowią wciąż 3% ogólnej liczby ludności świata. Wobec tej rzeczywistości wspólnota ludzka, państwa i Kościoły winny stawiać czoło sytuacjom, z którymi wiążą się niekiedy tragedie poruszające sumienia. Również Stolica Apostolska była i jest aktywna na polu troski „o ludzi w drodze”, jak zwykło się określać te osoby migrujące w języku biblijnym i kościelnym. Istnienie specjalnej Rady Papieskiej i liczne dokumenty wydawane pod jej auspicjami, inspirowane do skuteczniejszego duszpasterstwa i lepszych rozwiązań prawnych w skali globalnej, są widocznymi znakami współuczestniczenia Kościoła katolickiego w trosce świata. Generalnie Kościół traktuje zjawisko migracji jako zjawisko wpisane w bytowanie ludzkie i związane z szukaniem coraz lepszych warunków życia. Tym samym, prawo do migracji uważa Kościół za jedno z naturalnych praw człowieka. „Ludzie w drodze” to również często wierni wspólnoty kościelnej mający prawa i obowiązki, a także przedmiot troski duszpasterskiej. Migranci są nie tylko trudnym zadaniem i wyzwaniem dla społeczności międzynarodowej

¹ Jan Paweł II, *List do Rodzin „Gratissimam sane”* (2 lutego 1994), L'Osservatore Romano – wydanie polskie (1994)3, s. 39.

i Stolicy Apostolskiej. Migranci to nie tylko problem – zauważył abp Agostino Marchetto, sekretarz Papieskiej Rady Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych – ale i dar dla naszych społeczeństw. Pomagają bowiem oni w pracy, pobudzają do większego otwarcia umysłu, ekonomii i polityki oraz szukania nowych wzorców. Wszyscy zaś migranci, niezależnie od tego, jaki mają status, winni się cieszyć prawami człowieka².

Z dotychczasowych dywagacji wynika jednoznacznie, że powyższa problematyka jest bardzo ważna i aktualna oraz ma znaczenie nie tylko teoretyczne, ale i praktyczne. Napięcia, które rodzi zjawisko migracji ludności w świecie każe najpierw pytać o prawo do migracji i jego treść (w kontekście emigracji i imigracji), oraz czy można je ograniczać w imię dobra wspólnego? (2) Dalej przyjrzymy się zadaniom Papieskiej Rady (3) i duszpasterstwu (4) wynikającemu z wytycznych Stolicy Apostolskiej, by wreszcie zaakcentować palące problemy związane z migracją (5). W tej kolejności będą przybliżane poszczególne zagadnienia.

2. PRAWO CZŁOWIEKA DO MIGRACJI? [TJ. PRAWO DO EMIGRACJI I DO IMIGRACJI?]

Artykuł 13 *Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka* (PDPC) z 1948 roku gwarantuje: 1) „Każdy człowiek ma prawo swobodnego poruszania się i wyboru miejsca zamieszkania w granicach każdego państwa” oraz 2) „Każdy człowiek ma prawo opuścić jakikolwiek kraj, włączając w to swój własny, i powrócić do swego kraju”. W kolejnym zaś artykule PDPC deklaruje prawo człowieka do ubiegania się o azyl i mówi o jego ograniczeniu³. W tym dokumencie nic nie mówi się o imigracji, mówi się natomiast o emigracji. Tymczasem słowo migracja⁴ (przesiedlanie się) zawiera w sobie treść słowa emigracja (opuszczanie danego kraju) i treść słowa imigracja (osiedlanie się w nowym kraju)⁵.

² Abp Marchetto o potrzebie łączenia rodzin migrantów, <<http://www.opoka.org.pl/aktualnosci/news.php?s=opoka&id=26745>>, (data dostępu: 8.11.2008).

³ *Powszechna Deklaracja Praw Człowieka*, art. 14: 1. „Każdy człowiek ma prawo ubiegać się o azyl i korzystać z niego w innym kraju w razie prześladowania. 2. Nie można powoływać się na to prawo w przypadku ścigania wszczętego rzeczywiście z powodu popełnienia przestępstwa pospolitego lub czynu sprzecznego z celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych”. Por. H. Skorowski, *Moja Europa?*, Warszawa 2005, s. 217-230; tenże, *Problematyka praw człowieka*, Warszawa 2005, s.180-182; F.J. Mazurek, *Prawa człowieka w nauczaniu społecznym Kościoła*, Lublin 1991, s.156-171.

⁴ **Migracja** (ang. *migration*) – przemieszczenie terytorialne związane ze względnie trwałą zmianą miejsca zamieszkania; jest elementem mobilności przestrzennej. Por. M. Okólski, *Migracja*, w: *Wielka Encyklopedia PWN*, Warszawa 2002.

⁵ **Imigracja** (ang. *immigration*) – przybycie do kraju w celu osiedlenia się lub długotrwałego pobytu. Nie każdy cudzoziemiec jest imigrantem (np. dziecko imigrantów urodzone w kraju docelowym imigrantów nie posiadające obywatelstwa tego kraju jest cudzoziemcem, ale nie jest imigrantem, ponieważ nie przybyło z innego kraju). Nie każdy imigrant jest cudzoziemcem (np. po uzyskaniu obywatelstwa kraju docelowego, a więc po naturalizacji, imigrant przestaje być cudzoziemcem). W niektórych krajach (np. USA czy Australii) za imigranta

Prawo do migracji, wyrażone przez to sformułowanie PDPC, jest w rzeczywistości prawem do emigracji, co prowadzi do zaułku bez wyjścia. Ojciec Święty w Orędziu z 1996 roku poświęconym całkowicie problemowi migrantów nieregularnych zapytuje się „jaka jest wartość prawa do emigracji bez odpowiednika prawa imigracji”. Dla Kościoła oba te prawa są czynnikami tego samego prawa naturalnego człowieka do migracji. Albo są obydwa albo nie ma żadnego. Prawo do imigracji, jako czynnik istoty prawa emigracji, opiera się – według tego przedstawienia na dobru wspólny albo, jak to jest sformułowane na Soborze Watykańskim II, na powszechnym dobru wspólnym (GS9)⁶, które przewyższa dobro grupy. Wartość jednostki nie wyczerpuje się w jakimś związku politycznym, do którego on należy (obywatel – rzecz publiczna), człowiek należy do wspólnoty powszechnej, która przewyższa wspólnoty ograniczone, jakie istnieją na różnych poziomach. Człowiek jest zawsze uważany za członka rodziny ludzkiej i obywatela powszechnej wspólnoty wszystkich ludzi⁷.

Prawo do swobodnego poruszania się i wyboru miejsca zamieszkania uważa więc Kościół za jedno z naturalnych praw człowieka i w opozycji do uregulowań PDPC i innych dokumentów⁸, podnosi stanowczo kwestię, aby prawo to było dwustronne, zarówno jako prawo do emigracji, jak i imigracji, tj. aby to drugie nie było przedmiotem jakichkolwiek reglamentacji czy ograniczeń stosowanych przez prawo międzynarodowe czy krajowe z powoływaniem się na dobro wspólne lub rację stanu narodów przyjmujących imigrantów⁹. Wydaje się, że bardzo trafna w podsumowaniu rozważanego problemu jest konstatacja poczyniona przez de Paolisa: „Te limity potwierdzają, że konkretna aplikacja prawa do emigracji wchodzi w skład pojęcia wspólnego dobra uniwersalnego, które obejmuje całą rodzinę narodów poza jakimikolwiek interesami szczególnymi. Stąd też konieczność reglamentacji tego prawa, aby jego bezdyskryminacyjna aplikacja nie przyniosła szkód i krzywd dla wspólnego dobra narodom, do których udaje się emi-

uważa się ich mieszkańca urodzonego za granicą. Por. M. Okólski, *Imigracja*, w: *Wielka Encyklopedia PWN*, Warszawa 2002.

⁶ Także to określenie występuje wcześniej, wyartykułowane zostało przez papieża Jana XXIII, *Encyklika „Pacem in terris”* (11 kwietnia 1963), nr 30, 33.

⁷ *Katechizm Kościoła Katolickiego* tak określa powinności wobec migrantów: „Narody bogate są obowiązane przyjmować, o ile to możliwe obcokrajowców poszukujących bezpieczeństwa i środków do życia, których nie mogą znaleźć w kraju rodzinnym. Władze publiczne powinny czuwać nad poszanowaniem prawa naturalnego, powierzającego przybyśza opiece tych, którzy go przyjmują.

Władze polityczne z uwagi na dobro wspólne, za które ponoszą odpowiedzialność mogą poddać prawo do emigracji różnym warunkom prawnym, zwłaszcza poszanowaniu obowiązków migrantów względem kraju przyjmującego. Imigrant obowiązany jest z wdzięcznością szanować dziedzictwo materialne i duchowe kraju przyjmującego, być posłusznym jego prawom i wносить swój wkład w jego wydatki” (nr 2241). Por. L. De Paolis, *Perspektywy duszpasterstwa wśród emigrantów u progu nowego tysiąclecia*, Głos seminarium zagranicznego 2(2002), s. 17.

⁸ Por. *Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej*, art. 45.

⁹ Por. P. Kolasa, *Ochrona praw uchodźców w Unii Europejskiej w świetle wytycznych Stolicy Apostolskiej*, Warszawa 2007, BUKSW (mps), s. 120-121.

grant; analogicznie powinno się mówić o użyciu prawa tych społeczności dla dobra wspólnego całej ludzkości. W orędziu na Międzynarodowy Dzień Emigranta 2001, Ojciec Święty tak poucza: 'Kościół uznaje prawo do emigracji każdego człowieka w podwójnym pojęciu: możliwości wyjścia z własnego kraju i możliwości wejścia do drugiego w poszukiwaniu lepszych warunków życia. Zapewne, do stosowania tego prawa potrzebne są nowe reguły, ponieważ jego ślepa aplikacja przyniosłaby szkodę uprzedzeniową dla wspólnego dobra społeczeństwa, które go przyjmuje. Wobec splotu wielu interesów obok praw poszczególnych państw, potrzebne są normy międzynarodowe zdolne do regulowania praw każdego człowieka dla uniknięcia jednostronności decyzji na szkodę słabszych'. Władze publiczne, które określają i ustalają te ograniczenia muszą również mieć zawsze na uwadze, że wspólne dobro musi pozostawać podporządkowane dobru indywidualnemu i dlatego takie ograniczenie nie może być nigdy nałożone samowolnie bez konfrontacji z potrzebami innych"¹⁰.

3. POWOŁANIE I ZADANIA PAPIESKIEJ RADY DS. DUSZPASTERSTWA MIGRANTÓW I PODRÓŻNYCH

Wśród organów działających w imieniu i na rzecz Stolicy Apostolskiej należy wymienić Papieskie Rady. Jest ich dwanaście, a jedną z nich jest interesująca nas Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych. Jej historia rozpoczyna się powołaniem przez papieża Pawła VI motu proprio *Apostolicae Caritatis* (19.03.1970) komisji pod nazwą: *Pontificia Commissione de Spirituali Migratorum atque Itinerantium Cura*. Była ona podległa Kongregacji ds. Biskupów i miała się zajmować zgłębianiem problematyki i jej aplikacją duszpasterską w stosunku do „ludzi w drodze”, tj. emigrantów, uchodźców, uciekinierów, ludzi morza, ludzi pracujących na lotniskach i latających, ludzi przemieszczających się ze względu na pracę lub studia¹¹. Konstytucja Apostolska Jana Pawła II *Pastor Bonus* (1988), reformując kurię rzymską, podnosi rangę tego organu, tj. z komisji na radę papieską i zmienia jej nazwę, pozostawiając ją wciąż jako ważny organ troski o osoby, które ze względu na przemieszczanie się są pozbawione zwyczajnej opieki pasterskiej. Zgodnie z wymienioną konstytucją, Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych jest instrumentem w ręku papieża i obejmuje troską Kościoła potrzeby tych, których zmuszono do opuszczenia ziemi ojczystej albo zostali całkowicie pozbawieni ojczyzny, a także studiuje wszystkie związane z tym problemy¹².

¹⁰ Por. L. De Paolis, dz. cyt., s. 18.

¹¹ Por. Pontificio Consiglio della Pastorale per i Migranti e gli Itineranti, *Nota storica*, <http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/migrant/>, (data dostępu: 3.11.2008); por. także *Komentarz do Kodeksu prawa kanonicznego*, red. J. Krukowski, t.II/1, Pallottinum 2005, s.201.

¹² Por. Jan Paweł II, *Konstytucja apostolska „Pastor Bonus”*, O kurii rzymskiej (28 czerwca 1988), art. 149, w: *Ustrój Hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo

Rada w myśl art. 150 przywołanego dokumentu – świadczy pomoc w zakresie organizowania w Kościołach partykularnych skutecznego i własnego duszpasterstwa, również przez tworzenie w razie potrzeby odpowiednich struktur duszpasterskich, dla uciekinierów, wygnańców, migrantów, koczowników i cyrkowców. Rada troszczy się ponadto o ludzi morza, o pracujących w portach lotniczych lub samolotach oraz o pielgrzymów i turystów¹³. Papieskiej Radzie aktualnie Przewodniczy kard. Renato R. Martino i składa się ona z 25 członków kardynałów i biskupów oraz 15 konsultorów. Tak więc, już sam fakt istnienia tejże rady i troska kolejnych papieży o nią, świadczą, że kwestia migracji ludności jest integralną częścią składową zadań Kościoła. Stolica Apostolska stanowczo podkreśla, że prawa „ludzi w drodze” powinny podlegać bezwzględnej ochronie i Kościół, realizując swoją misję i konsekwentnie stając w obronie słabszych, stara się ten imperatyw wypełnić¹⁴.

4. OBOWIĄZEK DUSZPASTERSTWA LUDNOŚCI IMIGRUJĄCEJ

Dawno już zauważono, iż złożonych problemów wynikających z migracji nie można rozwiązywać w ramach zwyczajnych struktur duszpasterskich. Taki kierunek myślenia torowały dokumenty Stolicy Apostolskiej poczynając od Konstytucji apostolskiej z 1952 r. *Exsul Familia* Piusa XII¹⁵, poprzez motu proprio Pawła VI *Pastoralis migratorum cura*¹⁶ oraz Instrukcję Kongregacji Biskupów w tej sprawie¹⁷ z 1969, poprzez normy KPK 1993 r. oraz Instrukcję *Erga migrantes caritas Christi*¹⁸ z 2004.

Pierwszy z wymienionych dokumentów przede wszystkim usystematyzował od strony prawnej opiekę nad migrantami, ale także sprecyzował i ją zmienił, bo stał się dokumentem prawa powszechnego. Mocą tej konstytucji, obok zwykłej opieki pastoralnej w strukturach terytorialnych i personalnych parafii, wprowadzono opiekę nadzwyczajną poprzez instytucję misjonarza migrantów (*missionarius emigrantium*). Wszystkie czynności związane z nominacją misjonarza, jego wyjazdem do miejsca sprawowania misji, a także jego ewentualną inkardynacją do innej diecezji były w kompetencji Kongregacji Konsystorialnej. Misjonarz podlegał zwykle władzy odpowiedniego ordynariusza, a zarazem pozostawał on pod jurysdykcją własnego biskupa lub przełożonego zakonnego. Konstytucja *Exsul Familia* stanowiła, że misjonarz sprawuje urząd duszpasterski ze wszystki-

KUL, Lublin 2006, s. 251; *Nuovo Dizionario di diritto canonico*, a cura di C.C. Salvador, V. De Paolis, G. Ghirlanda, Milano 1993, s. 296.

¹³ Por. Jan Paweł II, *Konstytucja apostolska „Pastor Bonus”*, dz. cyt., s. 251.

¹⁴ Por. P. Kolasa, dz. cyt., s. 121.

¹⁵ AAS 44(1952), s. 757-787, (dalej EF).

¹⁶ AAS 61(1969), s. 601-607; tekst polski: *Studia Polonijne* (1981)4, 59-60.

¹⁷ *Instructio De pastoralis migratorum cura* (22 sierpnia 1969), AAS 61(1969), s. 614-643; tekst polski w: *Posoborowe Prawodawstwo Kościelne*, zebrał i tłum. E. Szafrowski, Warszawa 1970, t. II, z. 2, s. 177-244.

¹⁸ AAS 96(2004), s. 762-822.

mi uprawnieniami i obowiązkami analogicznymi do praw i obowiązków proboszcza¹⁹. Tak więc dzięki takim rozwiązaniom została wzmocniona pozycja prawna misjonarza migrantów i ukształtował się dwutorowy model duszpasterstwa migracyjnego (zwykłego i nadzwyczajnego). Duszpasterstwo określone przez *Exsul Familia* nie miało innego celu niż ten, aby przystosować do sytuacji imigranta strukturę opieki duszpasterskiej, którą Kościół przewiduje dla ochrony i rozwoju wiary wiernych.

Instrukcja *De Pastoralis Migratorum Cura* (DPMC) z 1969 roku, czyli pisana już w duchu Soboru Watykańskiego II i jego eklezjologii, wychodzi z założenia, że duszpasterstwo migracyjne jest zadaniem całego Kościoła, gdyż chodzi o przestrzeganie prawa człowieka do migracji i o jego zbawienie. Instrukcja nie definiuje migranta, ale z jej treści wynika, że jest nim wierny, który, znajdując zamieszkanie poza własną ojczyzną albo poza własną wspólnotą etniczną i z tego powodu, potrzebuje specyficznej opieki duszpasterskiej ze strony kapłana posługującego się tym samym językiem, bowiem nie jest w stanie korzystać ze zwykłej opieki duszpasterskiej (nr 15). Zasada ta została włączona do refleksji o szerszym zasięgu. Nie jest to już wizja wiary będącej w niebezpieczeństwie, która by usprawiedliwiała taki charakter duszpasterstwa, jak słusznie zauważa De Paolis²⁰, ale prawo zachowania własnej tradycji kulturowej, które nakłada się na funkcję opieki duszpasterskiej. To była zasadnicza zmiana w stosunku do zasad konstytucji *Exul Familia*. Prawo do opieki duszpasterskiej widziane jest w szerszym kontekście uprawnień, które posiada imigrant, również jako człowiek. Zmienia się zatem koncepcja duszpasterstwa migrantów z zachowawczej ochrony wiary na bardziej dynamiczną: rozwoju wiary w nowych okolicznościach. Co zaś dotyczy sposobów, form i czasu trwania troski duszpasterskiej, to z wymienionego dokumentu wynika, że nie jest możliwe wypracowanie jednego modelu tej formy działalności Kościoła czy szczegółowych wspólnych zasad obowiązujących w każdym Kościele partykularnym wobec wszystkich kategorii migrantów, a połączona z trudno uchwytną ruchliwością, tymczasowością i zmianami towarzyszącymi integracji, powoduje, że DPMC, kierowana przeciw głównie do biskupów, proboszczów i innych kategorii duszpasterzy, podkreślając konieczność objęcia troską duszpasterską wszystkich migrantów, podaje generalną zasadę: We wszystkich i poszczególnych wypadkach należy osobno rozważyć i dostosować do okoliczności sposób, formy prawne i użyteczność, jakie należałoby mieć na uwadze w duszpasterstwie migrantów²¹.

W odniesieniu o struktur duszpasterskich *Instrukcja* w nr 33 zaleca by:

- a) w miejscu dużych skupisk migrantów lub też w miejscach spodziewanego ich

¹⁹ Por. EF II, nr 2-5, 18, 23-24, 34-35; por. także J. Ferretto, *In Constitutionem Apostolicum 'Exul Familia' animadversiones*, *Monitor Ecclesiasticus* (1953)78, s. 363-364; P. Kolasa, dz. cyt., s. 130-136.

²⁰ Por. L. De Paolis, dz. cyt., s. 25-26.

²¹ Por. DPMC 12. Należy uwzględnić okoliczność czasu, stopień przystosowania, język, obyczaje i rodzaj migracji.

napływu tworzyć parafie personalne; b) erygować misję (placówkę) na terenach, na których występuje duży napływ migrantów nie mających jeszcze stałego tam zamieszkania; c) tworzyć placówki w granicach jednej lub kilku parafii terytorialnych, zwłaszcza tam, gdzie działa zgromadzenie zakonne; d) tam, gdzie nie ma potrzeby tworzenia odrębnej placówki migracyjnej, opiekę duszpasterską należy powierzyć kapelanom lub misjonarzom tego samego języka, którym należy określić terytorium uprawniające do ich posługi; d) w skupiskach wielojęzycznych zorganizować opiekę duszpasterską, aby każdej grupie językowej zapewnić kontakt z kapłanem, który zna ten język. W myśl *Instrukcji* kapelanowi lub misjonarzowi można było powierzyć albo parafię personalną, albo prowadzenie misji (placówki) duszpasterskiej. Wówczas władza w pierwszym przypadku była pełną władzą proboszczowską wraz z przywilejem udzielania sakramentu bierzmowania *in articulo mortis* (nr 38), zaś w drugim przypadku władza była zrównana z władzą proboszcza (nr 39). Kapelani lub misjonarze posiadali uprawnienie do asystowania przy zawieraniu związków małżeńskich osób, z których przynajmniej jedna przynależy do danej grupy językowej, w granicach swojego terytorium z zachowaniem przepisów KPK dotyczących godziwości oraz norm obowiązujących w zakresie badania stanu wolnego nupturientów (nr 39 §4, b). *Instrukcja* wprowadziła nieznaną wcześniej osobę delegata kapelanów lub misjonarzy, który powinien zostać ustanowiony wszędzie tam, gdzie znajduje się wielu kapelanów i misjonarzy tego samego języka. Określiła też jego kompetencje²².

Należy przy tym podkreślić fakt, że zgodnie z *Instrukcją*, odpowiedzialność przekazana biskupowi diecezjalnemu i konferencji episkopatu spowodowała wzmocnienie u ordynariuszy motywów opieki nad imigrantami. Płaszczyzna pozostaje ciągle ta sama i odnosi się do duszpasterstwa na rzecz wiernych katolików, którzy muszą być wspomagani duszpasterstwem doraźnym, ale w perspektywie ich późniejszego włączenia do Kościoła partykularnego, kiedy będą w stanie korzystać z normalnej posługi kapłana w parafiach terytorialnych²³.

Określając zarówno prawa i obowiązki emigranta, jak i prawa i obowiązki społeczności przyjmującej, DPMC wyznacza drogi, którymi winien przebiegać proces integracji organicznej emigranta. Podkreślenie prawa imigranta, czy wręcz konieczność, do zachowania rodzimych wartości kulturowo-religijnych, w tym języka, idzie w parze z obowiązkiem otwarcia się na wartości kulturalno-religijne społeczności przyjmującej imigranta. Obydwa te wskazania zawarte w nr 11 i nr 15 zawierają w sobie przypomnienie prawa społeczności przyjmującej do uszanowania jej wartości kulturalno-religijnych przez przybyszów, jak również obowiązek zaakceptowania przez tę społeczność wartości kulturalno-religijnych

²² Por. DPMC 46-47; por. także P. Kolasa, dz. cyt., s. 149.

²³ Por. L. De Paolis, dz. cyt., s. 26.

przybywających²⁴. Analizowany dokument sugeruje zatem docelowe włączenie migranta w Kościół partykularny.

Konsekwentnie, zasady wypracowane przez Sobór Watykański II²⁵ i przez Instrukcję DPMC zostały przyjęte w obecnym porządku kanonicznym Kościoła, czyli w KPK z 1983 roku. Jasne jest więc, że włączenie duszpasterstwa imigrantów w zasady porządku kodeksowego nadały mu większe znaczenie. Liczne też są normy kodeksowe, które bezpośrednio lub pośrednio dotyczą duszpasterstwa migrantów. Nie ma potrzeby szczegółowego przybliżenia tych norm²⁶, ale warto podkreślić niektóre z nich, aby wydobyc klimat sprzyjający temu duszpasterstwu. Świadczy o tym przykładowo uproszczona procedura wyjazdu kapłanów do innych krajów (kan. 271) i zmieniona instytucja inkardynacji (kan. 268-270), możliwość głoszenia słowa Bożego 'wszędzie' (kan. 764) i spowiadania 'wszędzie' (kan. 967 §2) w ich ojczystym języku. Ponadto przepisy KPK pozwalają, uwzględniając kontekst językowy migracji, spowiadać się za pośrednictwem tłumacza (kan. 983 §3, kan. 990), zawierać małżeństwo przez tłumacza (kan. 1106), być przesłuchiwanym w sądzie przy pomocy zaprzysiężonego tłumacza (kan. 1471), czy też zawierać małżeństwa przez pełnomocnika (kan. 1104 §1, kan. 1105 §§ 1-4)²⁷.

Podstawową formą duszpasterstwa migrantów według KPK jest parafia personalna według kryterium obrzędowości, języka lub narodowości (kan. 518). Prawodawca sprzyja powstawaniu tego rodzaju parafii, a proboszczowie personalni cieszą się władzą pełnoprawnych pasterzy powierzonych sobie wiernych. Elastyczność ustawodawcy idzie dalej, bowiem zezwala na ustanowienie (kan. 516 §2) innych form organizacyjnych tam, gdzie nie może być ustanowiona parafia lub *quasi*-parafia, czyli może być ustanowiony np. wikariat, ośrodek duszpasterski, placówka misyjna lub kapelania²⁸. Z kolei kapelani, którym została powierzona na stałe troska nad migrantami, cieszą się władzą określaną przez specjalne lub partykularne normy i stosownie do ich postanowień mogą mieć pełną władzę na wzór proboszczowski lub tylko częściową (kan. 564). Zakres kompetencji kapelana migrantów zależy od rodzaju powierzonej mu placówki duszpasterskiej²⁹. Unormowania kodeksowe związane ze zjawiskiem migracji, jak za-

²⁴ Por. W. Necel, *Integracja społeczno-religijna polskiego emigranta w posłudze duszpasterskiej Chrystusowca*, (*Schemat refleksji na początku XXI wieku*), *Seminare. Poszukiwania naukowe* 18(2002), s. 392-393.

²⁵ Przede wszystkim *Dekret „Christus Dominus”* (28 października 1965), nr 18.

²⁶ Szczegółowe opracowania tej kwestii w j. polskim to: J. Bakalarz, *Kodeks Prawa Kanonicznego a migranci*, *Collectanea Theologica* 56(1986)3, s. 164-171; A. Orczykowski, *Problemy migracji w Kodeksie Jana Pawła II*, *Prawo Kanoniczne* 39(1996)1-2, s. 157-172.

²⁷ Por. A. Orczykowski, dz. cyt., s. 165-167; por. także W. Necel, *Integracja społeczno-religijna...*, dz. cyt., s. 394-395.

²⁸ Por. *Komentarz...*, dz. cyt., s. 413-414.

²⁹ Tj. parafię personalną, misję duszpasterską, misję zwykłą zwaną kapelanią, urząd wikariusza parafialnego (kan. 545 §2). Por. J. Bakalarz, *Misjonarz migrantów w prawodawstwie powszechnym Kościoła*, Poznań 1992, s. 175; A. Orczykowski, dz. cyt., s. 169-170.

uważa Andrzej Orczykowski, przejawiają troskę o ochronę praw migrantów, zapewniając im pełnoprawny status wiernych w Kościele na równi z wszystkimi członkami. Ponadto, unormowania te zawierają zasady dostosowania duszpasterstwa do aktualnych potrzeb migrantów i dążenia do zintegrowania z Kościołem partykularnym, jednak z poszanowaniem ich specyfiki etniczno-kulturowej. Wreszcie *Kodeks* dowartościował duszpasterstwo migrantów przez zamieszczenie tych zagadnień w swoim zbiorze³⁰.

Nowe potrzeby duchowe i duszpasterskie migrantów, migracje wyznawców innych religii, zwłaszcza islamu, stały się impulsem i okazją do upowszechniania dialogu i pokoju oraz ekumenizmu. Odpowiedzią na nie jest Instrukcja z 2004 r. *Erga Migrantes Caritas Christi* (EMCC). Podkreśla ona, że troska Kościoła powinna się koncentrować na realizacji duchowego, społecznego i kulturowego dobra „ludzi w drodze”. Przywołany dokument wychodzi z dwóch zasad: 1) skoro migrujący ma prawo korzystać ze środków zbawienia, to pasterze Kościoła mają obowiązek umożliwić mu korzystanie z tych środków³¹; oraz 2) odpowiedzialnym za duszpasterstwo migrantów jest Kościół partykularny, na terenie którego on przebywa i pragnie zamieszkać³².

Instrukcja, jak słusznie zauważa Przemysław Kolasa³³, kładzie nacisk na dialogiczny charakter funkcji zjawiska migracji, tj. akcentowania tych wszystkich wartości, które ona niesie i odrzucania tych postaw, ocen i opinii, które w zjawisku migracji widzą same zagrożenia. W związku z tym, z jednej strony, katolicy powinni wytworzyć etos przyjmowania przybyszów oparty na zasadzie solidarności oraz na zasadzie dialogu z ludźmi innych formacji kulturowych i wyznań, a z drugiej strony imigranci powinni podjąć trud integracji z nowym otoczeniem społecznym oraz włączenia się w budowanie ludzkiej wspólnoty. W wielu miejscach *Instrukcja* zobowiązuje też do gotowości prowadzenia dialogu międzyreligijnego. Wspomniana ‘kultura przyjęcia’ przybysza ma nie tylko manifestować gesty życzliwości czy pomocy braterskiej, lecz winna kreować wspólnotę. Jest to jednak proces, w którym można wyróżnić trzy etapy: 1) etap asystencji – krótki okres wypełniony pomocą doraźną; 2) etap przyjęcia – dłuższy okres wypełniony programami otwierającymi ich na nową kulturowo-religijną rzeczywistość; 3) etap integracji – stosunkowo długi okres aż do pełnego uczestnictwa migranta w życiu religijnym diecezji go przyjmującej³⁴.

Instrukcja, obok duchownych, postuluje włączenie się w duszpasterstwo migrantów pojedynczych osób świeckich, stowarzyszeń i ruchów kościelnych. Do-

³⁰ Por. A. Orczykowski, dz. cyt., s. 171-172.

³¹ Por. KPK kan. 213 i 214.

³² Por. W. Necel, *Integracja europejska wyzwaniem dla Kościoła i Europy*, Głos z Poznania (2003)6, s. 89; tenże, *Duszpasterstwo imigrantów. Wskazania Instrukcji „Erga Migrantes Caritas Christi”*, Homo Dei (2007)2, s. 51-54. P. Kolasa, dz. cyt., s. 154.

³³ Por. P. Kolasa, dz. cyt., 156.

³⁴ Por. EMCC II, 39-43; W. Necel, *Duszpasterstwo migrantów...*, dz. cyt., s. 52.

strzeżę także potrzebę szkolenia na poziomie akademickim tych duchownych i świeckich, którzy zamierzają się poświęcić pracy duszpasterskiej migrantów, gdyż jest ona trudna i złożona³⁵. Co do struktur duszpasterskich migrantów, dokument podtrzymał uprzednie rozwiązania. Wśród nich na pierwszym miejscu znajduje się *missio cum cura animarum*, a później parafia personalna etnojęzykowa lub danego obrządku, parafia terytorialna z misją (placówką) etnojęzykową lub obrządku i duszpasterstwo etnojęzykowe na określonym terytorium³⁶.

Należy zaznaczyć i skonstatować za Paolis'em, że „duszpasterstwo imigrantów nie jest kategorią, którą można porównać z tymi, które parafie organizują jako duszpasterstwo specjalne, np. młodzieży, małżeństw, robotników, urzędników. Grupy te, z punktu widzenia kulturalnego i językowego, są częścią integralną wspólnoty lokalnej, podczas gdy imigranci, z tego samego punktu widzenia, są częścią innej wspólnoty. Stąd wynika konieczność duszpasterstwa opartego na własnych elementach, tych w szczególności, które dotyczą szacunku dla dziedzictwa kulturowego. Z tego względu niemożliwe jest też zastosowanie duszpasterstwa lokalnego. Narzuca to konieczność posługi kapłana używającego tego samego języka oraz oczywiście wymóg specyficznych struktur stałych, typowych dla duszpasterstwa imigrantów. Aby zachować charakterystykę własną duszpasterstwa odrębnego, musi ono być troską duchową stałą, stabilną i wspólnotową. Tam gdzie brakuje tych elementów nie można mówić o duszpasterstwie dla imigrantów”³⁷.

5. WSPÓŁCZESNE WYZWANIA WOBEC KWESTII MIGRACYJNEJ

Przyglądając się kwestii migracyjnej dzisiaj, trzeba dostrzec poszczególne grupy „ludzi w drodze”. Sekretarz watykańskiej dykasterii zajmującej się problematyką emigrantów abp Agostino Marchetto³⁸ zwrócił uwagę podczas konferencji w Brukseli w październiku 2008 r. na fakt, że w skali światowej młodzi emigranci stanowią jedną trzecią ludności migrującej. Młodzież od 15 do 25 lat życia stanowi znaczącą grupę, która ma prawo do własnej kultury, tożsamości, ale, będąc poza własną ojczyzną, może przeżywać kryzysy w tym względzie. „Młodzi migranci szczególnie mocno przeżywają trudny problem, jakim jest tzw. ‘podwójna przynależność’: z jednej strony odczuwają głęboką potrzebę zachowania rodzimej kultury, z drugiej zaś rodzi się w nich zrozumiałe pragnienie organicznego związania się ze społeczeństwem, które ich przyjęło, tak jednak, aby nie było to całkowitą asymilacją i zerwaniem z tradycjami przodków. Wśród imigrantów są też

³⁵ Por. EMCC III, 75-78, 86-88.

³⁶ Por. W. Necel, *Duszpasterstwo migrantów...*, dz. cyt., s. 55.

³⁷ L. Paolis, dz. cyt., s. 27.

³⁸ Abp Marchetto o potrzebie zachowania tożsamości młodych migrantów, <<http://www.opoka.org.pl/aktualności/news.php?s=opoka&id=26577>>, (data dostępu: 8.11.2008).

dziewczęta, które łatwiej mogą stać się ofiarami wyzysku, szantażu moralnego czy nawet wszelkiego rodzaju nadużyć. A cóż powiedzieć o młodzieży, o niepełnoletnich pozbawionych opieki, którzy wśród osób ubiegających się o azyl stanowią kategorię szczególnie narażoną na niebezpieczeństwa? Ci chłopcy i dziewczęta trafiają często na ulicę, pozostawieni są samym sobie, wykorzystywani przez ludzi pozbawionych skrupułów, którzy niejednokrotnie czynią z nich ofiary przemocy fizycznej, moralnej i seksualnej³⁹.

Młodzi emigranci powinni się cieszyć tymi samymi prawami, co ich rówieśnicy w krajach osiedlenia. Winni mieć dostęp do edukacji, możliwość opanowania miejscowego języka, ale też mają prawo do poznania mowy i kultury kraju pochodzenia⁴⁰. To ostatnie prawo imigranta rodzi poważne zobowiązania po stronie kraju przyjmującego młodych ludzi. Wspólnoty wyznaniowe, w tym Kościół katolicki, mają swój wkład w dziedzinie oświaty poprzez liczne szkoły katolickie na całym świecie, w tym szkoły parafialne danego języka. Mają też swój udział poprzez ruch ekumeniczny przejawiający się w dialogu między religiami i kulturami, przeciwstawiając się takim zjawiskom jak islamofobia, chrystianofobia czy antysemityzm. Ale też są zjawiska negatywne, np. studenci migrujący niejednokrotnie przeżywają traumę kulturową i sekularyzacyjną, które mogą prowadzić do porzucania wiary lub przystąpienia do różnych sekt⁴¹.

Szczególą grupą troski wśród „ludzi w drodze” są w coraz większej liczbie kobiety⁴², wbrew powszechnemu nieporozumieniu, że emigrantami są większości mężczyźni. Kobiety stanowią ponad połowę międzynarodowych migrantów. Jedynym wyjątkiem są kraje arabskie, gdzie liczba mężczyzn migrantów wciąż przewyższa liczbę kobiet. One często stają się ofiarami nadużyć i ofiarami na tle seksualnym⁴³. „Fizyczna czy psychiczna przemoc wobec imigrantek to jeden z najczęstszych przypadków łamania praw człowieka. Jest zaprzeczeniem równo-

³⁹ *Młodzi Migranci. Orodzie papieża Benedykta XVI na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy (2008)*, <www.kuria.lomza.pl/index.php?wiad=2100>, (data dostępu: 10.10.2008).

⁴⁰ „Język jest podstawowym komponentem każdej kultury. Bez języka nie istnieje myśl ludzka; nie istnieje możliwość komunikowania się z innymi; nie ma miejsca na utrwalanie się wiedzy, na ujawnianie się uczuć, na kontynuowanie znajomości. Język, nie jest czymś abstrakcyjnym, ale przedmiotem określonym jakim jest człowiek do którego należy. Podczas swojego rozwoju każdy człowiek rozwija ten język; to jest jego język ojczysty, za pomocą którego przenosi własne dziedzictwo duchowe. Nawet jeśli włada innymi językami, w żadnym nie będzie czuł się pewnie na tyle, by wyrażać się swobodnie, jak w swoim języku ojczystym” (L. De Paolis, dz. cyt., s. 19).

⁴¹ Por. Il congresso mondiale di Pastorale per gli studenti esterni (Roma, 13-16 dicembre 2005). *Documento finale*, <www.vatican.va/roman_curia/pontifical_concils/migrants/>, (data dostępu: 15.10.2008).

⁴² Por. *1 Incontro internazionale di pastorale per la liberazione delle donne di strada (20-21.06.2005)*, <www.vatican.va/roman_curia/pontifical_concils/migrants/>, (data dostępu: 27.10.2008).

⁴³ Na przykład wyniki badań dotyczące Meksyku pokazują, że 46% kobiet migrantek przyznaje, że padły ofiarami różnych form przemocy w trakcie tranzytu. Por. *Przemówienie Siri Tellier, Raport Funduszu Ludnościowego Narodów Zjednoczonych (UNFPA) Stan Ludności Świata 2006: „Droga ku nadziei: Kobiety a migracja międzynarodowa”*, <http://www.unic.un.org.pl/swp/2006/Siri_Tellier_wystapienie.ph>, (data dostępu: 10.11.2008).

ści kobiet”⁴⁴. Takie słowa wypowiedział Przewodniczący papieskiej Rady ds. Migrantów i Podróżnych kard. Renato Martino w Rzymie tego roku (2008) podczas krajowego kongresu fundacji *Migrantes* na temat „Kościelna integracja imigrantów we Włoszech”. Łamanie praw człowieka łączy się z jeszcze innym zjawiskiem związanym także z kobietami, tj. handlem. Nie usprawiedliwia tego faktu to, że praca w sektorze usług seksualnych jest legalna w niektórych państwach, jednak handel ludźmi nie jest zalegalizowany w żadnym kraju – jest to forma współczesnego niewolnictwa. Mówi się obecnie o 2,45 miliona ofiar handlu ludźmi, a z tej liczby 80% stanowią kobiety, głównie z krajów Europy Wschodniej i byłego Związku Radzieckiego⁴⁵.

W tym kontekście trzeba dopowiedzieć, że wśród najtrudniejszych zagadnień w problematyce migracji międzynarodowej jest kwestia praw człowieka, od strony ich przestrzegania. Z jednej strony, każde państwo ma prawo do kontroli własnych granic, a każdy imigrant ma obowiązek przestrzegać prawa państwa przyjmującego. Z drugiej strony, emigranci są ludźmi i bez względu na swoje położenie, choćby nie byli obywatelami, posiadają podstawowe prawa człowieka. Ich winno obejmować prawo do wolności, zakaz tortur, niewolnictwa oraz nadużywania przemocy⁴⁶. Kościół w odniesieniu do problematyki migracyjnej cechuje aksjologiczny maksymalizm, tj. bezwzględnie domaga się od społeczeństw zachowania prawa imigracji i zapewnienia warunków życia oraz domaga się zbędnego ograniczenia wspomnianego prawa. Ale też Stolica Apostolska uznaje prawo krajów przyjmujących migrantów do stosowania ograniczeń związanych z koniecznością zachowania porządku i bezpieczeństwa publicznego. Ograniczenia, które nie wypływają z powyższych przesłanek, są jej zdaniem nieuzasadnione.

Dokumenty Stolicy Apostolskiej kładą nacisk na wspieranie dialogicznej funkcji zjawiska migracji, tj. akcentowanie tych wszystkich wartości, które ona niesie, i odrzucaniu tych wszystkich postaw, ocen i opinii, które w zjawisku migracji widzą same zagrożenia. Emigrant jako posłaniec dobrej nowiny, Samarytanin albo też sam Chrystus, to żywy symbol tego, którego należy przyjąć. Zarazem działania Stolicy Apostolskiej są wezwaniem pod adresem emigrantów, jak to już w innym kontekście zostało napisane, aby podejmowali trud integracji z nowym otoczeniem społecznym i włączali się w życie nowej ojczyzny celem uniknięcia marginalizacji i gettyzacji oraz włączali się w budowanie ludzkiej wspólnoty. Z drugiej strony, przyjmujący powinni wytworzyć, oparty na wymienionych zasadach, etos przyjmowania emigrantów, ze szczególnym uwzględnieniem podno-

⁴⁴ Kard. Martino o sytuacji imigrantów we Włoszech, <<http://www.opoka.org.pl/aktualności/news.php?s=opoka&d=26732>>, (data dostępu: 8.11.2008).

⁴⁵ Por. *Przemówienie Siri Tellier*, dz. cyt.; por. także *Handel ludźmi. Zapobieganie i ściganie*, red. Z. Laskocki, Warszawa 2006.

⁴⁶ Por. *Przemówienie Siri Tellier*, dz. cyt.

szanej jako priorytetowa przez Stolicę Apostolską zasady solidarności oraz zasady dialogu z ludźmi innych formacji kulturowych i wyzwań⁴⁷.

Pouczające są słowa Jana Pawła II w tym względzie: „(...) coraz większa liczba imigrantów chrześcijańskich nie będących w pełnej komunii z Kościołem katolickim stwarza Kościołom partykularnym nowe sposobności do braterstwa i dialogu ekumenicznego, prowadząc do lepszego wzajemnego zrozumienia – dalekiego od łatwego irenizmu i od prozelityzmu – między Kościołami i Wspólnotami kościelnymi. Obecna rzeczywistość migracji skłania do refleksji nad sytuacją Ludu Bożego podążającego do ojczyzny niebieskiej. Sam ruch ekumeniczny można pojmować zatem jako wielki exodus, pielgrzymowanie, przeplatające się i przenikające z aktualnymi exodusami ludności w poszukiwaniu bardziej stabilnych warunków życia. W tym sensie zaangażowanie ekumeniczne stanowi dodatkowy bodziec do tego, by po bratersku przyjąć osoby, których sposób życia i myślenia różni się od tych, do których jesteśmy przyzwyczajeni. Tak więc zjawisko migracji i ruch ekumeniczny stają się – we właściwym sobie zakresie – pobudką do lepszego porozumienia między ludźmi, by być jednością”⁴⁸.

Z kolei papież Benedykt XVI zwraca uwagę na św. Pawła, którego życie i nauczanie były całkowicie podporządkowane temu, by wszyscy poznali i pokochali Chrystusa, ponieważ w Nim wszystkie ludy mają stać się jednym ludem. Również obecnie, w epoce globalizacji, na tym polega misja Kościoła i każdego ochrzczonego. Misja ta obejmuje także – dzięki duszpasterskiej wrażliwości – zróżnicowany świat migrantów: studentów zamiejscowych, imigrantów, uchodźców, uciekinierów, przesiedlonych, włącznie z ofiarami współczesnych form niewolnictwa, takich jak na przykład handel ludźmi. Również dzisiaj trzeba głosić orędzie zbawienia z takim samym nastawieniem jak Apostoł Narodów, biorąc pod uwagę odmienne sytuacje społeczne i kulturowe oraz szczególne trudności każdego, związane z jego życiem migranta i podróżującego⁴⁹.

6. PODSUMOWANIE

Ze studium wynika, że wszyscy migranci, niezależnie od tego, jaki mają status, winni się cieszyć prawami człowieka, a prawo do migracji zawiera nie tylko prawo do opuszczenia swojego kraju (emigracja) lecz także prawo imigracji, tj. osiedlenia się w innym kraju. Stolica Apostolska uważa prawo migracyjne za dwustronne, czyli zobowiązujące również do przyjmowania emigrantów. Z kolei, ograniczenie tego prawa nie może opierać się tylko na dobru wspólnym danej

⁴⁷ Por. P. Kolasa, dz. cyt., s. 156-157.

⁴⁸ Jan Paweł II, *Miłość najważniejszą formą ewangelizacji, Przemówienie w dniu 18 V 2004 do zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących*, <http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemow>, (data dostępu: 2.11.2008); por. także EMCC 58.

⁴⁹ Por. Św. Paweł migrant i Apostoł narodów – *Orędzie Papieża na 95. Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 2009*, <http://www.episkopta.pl/?a=dokumenty KEP&doc=20081010_0>, (data dostępu: 13.11.2008).

społeczności, ale winno uwzględniać sytuację osoby w kontekście powszechności wspólnych dóbr. Społeczność przyjmująca ma pewne obowiązki względem migrantów, ale też migrujący musi szanować kulturę i obyczaje goszczących go oraz nie naruszać ich porządku społeczno-religijnego.

Istnienie specjalnej Rady Papieskiej i liczne dokumenty wydawane pod jej auspicjami, inspirujące do skuteczniejszego duszpasterstwa i lepszych rozwiązań prawnych w skali globalnej, są widomymi znakami współuczestniczenia Kościoła katolickiego w trosce świata. „Ludzie w drodze” to również często wierni wspólnoty kościelnej mający prawa i obowiązki, a także przedmiot troski duszpasterskiej. Z opracowania jednoznacznie wynika, że z biegiem czasu dojrzewały rozwiązania duszpasterskie w odniesieniu do imigrantów od strony jego struktur, form i metod. Studium upoważnia do stwierdzenia, że niektóre ważne problemy związane z migracją młodych, kobiet (i handel nimi) oraz kwestiami ekumenicznymi pozostają dalej kwestiami trudnymi i otwartymi, a niektóre z nich niestety wiążą się wprost z łamaniem praw człowieka.

PROBLEMATIQUE DES MIGRATIONS MODERNES SELON LES REGLES ET LA SOLLICITUDE DU SAINT-SIEGE

Résumé

L'homme de l'aujourd'hui se déplace si souvent que ce phénomène de la mobilité est devenu une expérience presque quotidienne dans la vie et la culture. L'Eglise prend en général le phénomène de la migration pour événement qui s'inscrit en l'existence de l'homme cherchant toujours des meilleures conditions de la vie. Cependant l'Eglise considère le droit de l'homme à la migration comme l'un de ses droits naturels.

Toutefois surgissent des questions sous le sens de la migration et des tensions que celle-ci provoque, aussi sous la matière de limiter ce droit au nom du bien commun. Selon le Saint-Siège les migrants ne sont pas seulement le défi pour la société internationale, mais aussi ils deviennent un don car ils aident à travailler, inspirent au plus grand ouverture de l'esprit, de l'économie et de la politique et à la recherche des nouveaux modèles.

Les Instructions, surtout *Erga migrantes caritas Christi* de l'année 2004, ont défini les lignes de la pastorale de la migration de *missio cum cura animarum*, la paroisse personnelle ethnique et linguistique ou rituelle vers la paroisse locale avec mission ethnique et linguistique ou rituelle et le service pastoral ethnique et linguistique au niveau d'une zone. De notre article résulte clairement qu'au cours de temps ont muri les solutions pastorales envers les imigrants du côté de la structure, des formes et des méthodes. L'étude nous permet de constater que certains problèmes touchant à la migration des jeunes, des femmes et au commerce des femmes aussi que des questions œcuméniques restent toujours les problèmes difficiles et ouverts, et quelques –uns se lient à la violation du droit de l'homme.

Nota o Autorze: PROF. UKSW DR HAB. HENRYK STAWNIAK SDB – prawnik, pracownik naukowo-dydaktyczny Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, prodziekan, kierownik II Katedry Prawa Małżeńskiego i Rodzinnego, wykładowca WSD w Krakowie, redaktor naczelny „Seminare”. W badaniach podejmuje aspekty prawne małżeństwa i rodziny oraz ich problematykę procesową.

Słowa kluczowe: prawo, migracja, małżeństwo, wytyczne Stolicy Apostolskiej